

Wybrane zmiany w Kodeksie postępowania cywilnego

Lukasz Grzechnik

Ustawą o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 grudnia 2009 r. (Dz.U. z 2010 r., Nr 3, poz. 13) wprowadzono do polskiego procesu cywilnego szereg zmian o dość szerokim zakresie. Ustawa ta wchodzi w życie dopiero w kwietniu, warto jednak już dziś zapoznać się z przepisami, które już stosunkowo niedługo zaczną obowiązywać. Nowelizacja ta miała charakter zbiorczej, dokonano zatem zmian w różnorodnej materii oraz o różnorodnej wadze. Zaprezentowanie ich wszystkich, ze względu na charakter niniejszego opracowania skierowanego przede wszystkim do podmiotów profesjonalnie zajmujących się uczestnictwem w obrocie gospodarczym, mija się z celem. Z tego też powodu dokonano pewnej selekcji zagadnień.

Istotne zmiany w kwestii doręczania pism sądowych

Nowelizacja art. 131 § 1 znacznie poszerza krąg podmiotów uprawnionych do dokonywania doręczeń. Obok dotychczasowych, czyli operatora publicznego (dotychczas ustawa używała pojęcia „poczta”, w praktyce oznaczało to tylko Poczta Polska), osoby zatrudnione w sądzie, komornika lub sądową służbę doręczeniową, możliwe stało się doręczanie również za pośrednictwem innych operatorów pocztowych w rozumieniu ustawy Prawo pocztowe. Zmieniono również zasady dotyczące tworzenia sądowej służby doręczeniowej. Uproszczono je do poziomu zarządzenia Ministra Sprawiedliwości, wydanego na wniosek prezesa danego sądu. Zmiany powyższe stały się odpowiedzią na rosnącą krytykę instytucji doręczeń za pośrednictwem Poczty Polskiej. Kosztowność oraz zawodność dotychczasowych rozwiązań sprawiły, że być może w niedalekiej przyszłości pisma z sądów (a być może również urzędów administracji) doręczane będą przez prywatne firmy pocztowe lub wyspecjalizowane agendy sądowe.

Niezwykle istotną zmianę, wzorowaną na postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, wprowadza nowela art. 132 § 1, wprowadzająca dodatkowo nowy, w tym artykule, przepis w postaci § 1¹. Zmiana ta zakłada dla tzw. pełnomocników zawodowych (radców prawnych, adwokatów, rzeczników patentowych, Radców Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa) bezwzględny obowiązek bezpośredniego doręczania sobie nawzajem pism procesowych wraz załącznikami. Ustawodawca pozostawia tutaj swobodę w wyborze sposobu przesłania pisma (pośrednictwo operatora pocztowego, pracownika kancelarii czy też osobiście). Konieczne jest tylko aby do egzemplarza złożonego do akt sądowych dołączony był dowód doręczenia (np.: zwrotne potwierdzenie odbioru, osobista adnotacja pełnomocnika lub osoby upoważnionej do odbioru pism) lub dowód nadania pisma jako przesyłki poleconej.

Brak bowiem takiego elementu traktowany jest jako brak formalny i pismo wniesione z takim uchybieniem podlega zwrotowi bez wzywania do uzupełnienia braku. Pamiętać należy, że w przypadku występowania po którejś ze stron kilku

podmiotów, z których tylko niektóre reprezentowane są przez pełnomocnika profesjonalnego, obowiązuje dla nich obecny model doręczeń (poprzez wniesienie wraz z odpisami do sądu). Niektóre kategorie pism zostały jednak wyłączone z nowego modelu doręczeń. Należą do nich: pozew wzajemny, apelacja, skarga kasacyjna, zażalenie, sprzeciw od wyroku zaocznego, sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i elektronicznym postępowaniu upominawczym, zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wnioski o zabezpieczenie powództwa, skarga o wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i skarga na orzeczenia referendarza sądowego. Pisma z tych kategorii składać należy do sądu wraz z odpisami dla strony przeciwnej.

Skutki odmowy doręczenia

Zmieniono również art. 139 § 2 w zakresie skutków odmowy doręczenia. W dotychczasowym brzmieniu jeśli adresat lub jego domownik odmówił przyjęcia pisma ulegało ono pozostawieniu w miejscu doręczenia bądź złożeniu w placówce operatora lub innym miejscu. Po zmianie pismo wraz ze stosowną adnotacją jest zwracane do sądu oraz uznawane za doręczone (jakkolwiek dotyczy to już tylko skutku dla oświadczenia adresata, oświadczenie domownika jest tu bez znaczenia).

Poprzez zmianę brzmienia art. 168 § 1 i dodanie w art. 169 § 5 zmieniono zasady rozpoznawania wniosku o przywrócenie uchybionego terminu na dokonanie czynności procesowej. Zmiany te wydają się kosmetyczne, kryją się jednak za nimi dość istotne konsekwencje. Zgodnie bowiem z dotychczasowym brzmieniem art. 168 § 1 jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu. Postanowienie o przywróceniu terminu mogłoby wydane na posiedzeniu niejawnym tj. bez wyznaczania rozprawy i wzywania stron. Ewentualne oddalenie wniosku (odmowa uwzględnienia) musiało być jednak przeprowadzone po wezwaniu wnioskodawcy i wysłuchaniu go. W zmienionym stanie prawnym każda decyzja w przedmiocie wniosku o przywrócenie może zostać wydana na posiedzeniu niejawnym (nowy art. 169 § 5 postanowienie w przedmiocie (czyli każde) wniosku o przywrócenie terminu może być wydane na posiedzeniu niejawnym). Nakłada to na stronę będącą wnioskodawcą obowiązek tak precyzyjnego sformułowania i uzasadnienia wniosku aby możliwym stało się jego rozpoznanie i uwzględnienie bez konieczności składania dodatkowych wyjaśnień w tej materii przed sądem. Jeśli pojawią się wątpliwości sąd może poprzestać na stwierdzeniach z wadliwego wniosku i niestety nie uwzględni go, co może przynieść bardzo negatywne skutki.

Niewielkie zmiany wprowadzono również w art. 183⁸ § 4 dotyczącym skierowania sprawy przez sąd do mediacji. Przepis ten wyłączał możliwość skierowania na mediację spraw rozpatrywanych w postępowaniach odrębnych: nakazowym, upominawczym i uproszczonym. Obecnie usunięto z tego katalogu sprawy rozpoznawane w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹-505¹⁴). Krok ten ocenić

należy jako właściwy. W dobie propagowania alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów i wzrostu liczby spraw tak kończonych takie niewytłumaczalne blokowanie inicjatywy sądu w kierowaniu spraw do mediacji, nawet w sprawach wydawałoby się dość błahych, było nieuzasadnione.

Dowód z przesłuchania stron

Odmienne regulacje wprowadzono również w stosunku do dowodu z przesłuchania stron. Czynność tę traktowano zawsze jako ostateczne źródło informacji dla postępowania, co jest oczywiste jeśli uwzględni się, że strony jako zainteresowane w jak najkorzystniejsze dla nich rozstrzygnięcie, mogły w sposób nawet nieświadomy, zeznawać w sposób nierzetelny. Ustawa zawsze daje prymat innym środkom dowodowym (zwłaszcza obiektywnym – np. dokumentom). Dotychczasowa regulacja przyjmowała, że jeżeli brak jest, bądź wyczerpały się możliwości wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy sąd zarządzał przesłuchanie stron, co więcej, było to jego obowiązkiem. Ostatnia nowela zmieniła tę regulację i wprowadziła w tym zakresie uznaniowość sądu. **Może on, ale nie musi**, wedle swej oceny, dopuścić taki dowód. Dla stron oznacza to zdecydowanie większe skoncentrowanie się na powoływanych dowodach, zwłaszcza zeznaniach niezaangażowanych w spór świadków oraz dokumentach. Sąd nie jest bowiem związany wnioskami o przesłuchanie stron i może uznać, że mimo istnienia nie wyjaśnionych faktów nie ma potrzeby dopuszczać tego dowodu jeśli strony nie wykazały się w jego ocenie wystarczającą inicjatywą dowodową.

Zmiana kontrowersyjnego art. 603

Ostatnią istotną zmianą jest nowelizacja art. 603. W dotychczasowej treści zawierał on, powszechnie krytykowaną, regulację dotyczącą ustanawiania kuratorów dla osób prawnych. Sprawy te powierzone były bowiem sądom rodzinnym, z natury rzeczy zajmującymi się, co prawda dość ważkimi sprawami, jednakże nie mającymi kompletnie praktyki w rozpatrywaniu, niekiedy dość zawikłanych, relacji wewnętrznych osób prawnych (np.: spółek kapitałowych, stowarzyszeń, fundacji). Nowy przepis ustanawia właściwość sądu rejestrowego miejsca siedziby osoby prawnej. Stan taki był już od dawna powszechnie postulowany. Zadaniem sądów rejestrowych jest bowiem, oprócz prowadzenia samych rejestrów, dbanie również o zgodność z prawem zarówno aktów regulujących działanie osób prawnych (statutów, umów) jak i czynności związanych z ich działalnością (np.: zmiany składów osobowych organów). Osoby pełniące w nich funkcje (sędziowie, referendarze) mają zatem stosowną wiedzę do oceny sytuacji w danym przypadku. Ustanawiając kuratora dla osoby prawnej sąd może działać z urzędu, tzn. nie potrzebuje ku temu żadnego formalnego wniosku, może oprzeć się na własnych ustaleniach – art. 603 § 2. Postanowienie o ustanowieniu kuratora jest skuteczne i wykonalne z momentem wydania lub ogłoszenia. Znaczy to, przykładowo, że natychmiast staje się podstawą do ujawnienia kuratora w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku problemów z wykonywaniem swej funkcji kurator może

powołując się na tę decyzję, prosić o pomoc we wprowadzeniu do swoich funkcji komornika sądowego lub inne organy.

Powyższe zestawienie obrazuje kierunki ewolucji polskiego procesu cywilnego. Z jednej strony przenoszenie ciężaru prowadzenia spraw na strony, z drugiej promowanie wszelkich alternatywnych form rozwiązywania sporów (mediacji, arbitrażu itp.).